

LA CLAU DE LA SARAH **(ELLE S'APPELAIT SARAH)**

Proposta didàctica de Ramon Breu

SINOPSI

París, juliol de 1942. La policia francesa arresta Sarah, una nena de 10 anys, i tota la seva família en una batuda porta per porta en la qual arresten multitud de famílies que són portades al Velòdrom d'Hivern de la capital francesa. Desesperada per protegir el seu germà petit, Sarah el tanca en un armari del dormitori, el seu petit amagatall secret, i li promet tornar en quant els alliberin. Seixanta-set anys més tard, la història de Sarah es barreja amb la de Julia Jarmond, una periodista nord-americana que busca informació sobre aquella batuda. Durant la seva investigació, Julia descobreix un rastre de secrets que lliguen la vida de Sarah amb la seva, i l'omplen de preguntes sobre el seu propi futur.

FITXA DE LA PEL·LÍCULA

Títol: *Elle s'appelait Sarah (La clau de la Sarah)*

Director: Gilles Paquet-Brenner

Guió: Gilles Paquet-Brenner, Tatiana de Rosnay i Serge Joncour

Fotografia: Pascal Ridao

Producció: Stéphane Marsil

Muntatge: Hervé Schneid

Música: Max Richter

País: França

Any: 2010

Durada: 111 minuts

Intèrprets: Kristin Scott Thomas (Julia Jarmond); Mélusine Mayance (Sarah de nena); Frédéric Pierrot (Bertrand Tézac); Gisèle Casadesus (Mamé Tézac); Niels Arestrup (Jules Dufaure); Dominique Frot (Geneviève Dufaure); Natasha Mashkevich (Rywka Starzynski); Arben Bajraktaraj (Wladyslaw Starzynski); Aidan Quinn (William Rainsferd); George Birt (Richard Rainsferd); Michel Duchaussoy (Édouard Tézac); Karina Hin (Zoé Tézac).

Web: http://www.ugcdistribution.fr/film/elle-sappelait-sarah_179

PANTALLA D'ACTIVITATS

1. La pel·lícula comença amb una emissió radiofònica que parla del mariscal Pétain. Qui era? Parleu del règim col·laboracionista que va presidir.
2. Expliqueu com és la família Starzynski. A quina classe social pertanyen? Per què porten una estrella groga cosida a la roba?
3. Parleu de la personalitat de la periodista Julia Jarmond? Per què insisteix tant en investigar la vida de la Sarah? Per què no vol interrompre el seu embaràs?
4. Busqueu les referències històriques de la batuda del Velòdrom d'Hivern de París a l'estiu de 1942 i expliqueu en quines condicions es trobaven els jueus en aquell edifici.
5. Penseu que la Sarah fou culpable de la mort del seu germà?
6. Quines actituds antisemites observem en a la França de 1942? I quins personatges se solidaritzen amb els jueus? Existeix un equilibri?
7. Per què diu la Julia que el pare de l'Édouard, el nou llogater del pis on havia viscut la família de la Sarah, havia fet el que calia?
8. Per què creieu que la Sarah decideix marxar a Nova York?
9. Per què s'ha suïcida la Sarah? Investigueu si altres supervivents de l'Holocaust també se suïcidaren.
10. Com interpreteu que el fill de la Sarah, en William, no sabés res de l'origen de la seva mare i del que li havia passat? Per què aquest silenci?

LLENGUATGE I TÈCNiques AUDIOVISUALS

1. Com haureu comprovat La clau de la Sarah és una pel·lícula on, com si fes un moviment pendular, l'acció va passant dels fets ocorreguts durant els anys de la Segona Guerra Mundial a l'actualitat. Busqueu el nom que se li dona a aquest tipus de muntatge i expliqueu les seves característiques.
2. En el minut 26 veiem com la família de la Sarah es conduïda al camp de trànsit de Beaune-la-Rolande. La càmera realitza una moviment inestable seguint els jueus. Quins nom té aquest moviment? Quan es fa servir?
3. En el minut 44 observem dos recursos cinematogràfics molt interessants. D'una banda, veiem com los dues nenes fugen a través d'un camp de blat. Quin moviment fa la càmera? D'altra banda, i a continuació, es fa servir la càmera subjectiva. Identifiqueu el moment precís. En què consisteix la càmera subjectiva.
4. A la pel·lícula hi ha més d'una el·lipsi. Les el·lipsis consisteixen en salts en el temps. La seva funció és comprimir el temps per fer avançar l'acció. Identifiqueu-ne almenys una.
5. Quan en cinema es retrocedeix en el temps perquè un personatge rememora un fet del passat, es produeix un flash-back, localitze-ne un a la part final de la pel·lícula.

Consulteu aquest blog si teniu algun dubte:

<http://lenguatgecinematografic.wordpress.com/>

TRÀVELING DE LECTURES

HÉLÈNE BERR

Des de l'abril de 1942 fins al març de 1944, Hélène Berr, una llicenciada de la Sorbona, va escriure un diari que és alhora un document terrible, commovedor, íntim i angoixant, a més d'un text de sorprenent maduresa literària. Es tracta d'una noia interessada per la música i la literatura. Es mostra feliç i amb la vida resolta. Però som al París sota l'ocupació nazi i la seva família és jueva. Aviat arriba el moment en què tots els jueus han de portar una estrella groga, però ella segueix tranquil·la, racional, aferrada a la rutina. Però, ben amagada, sempre batega la por del futur proper. Les últimes paraules escrites al diari són profètiques i terribles: "Horror, Horror, Horror..."

Dijous, 13 de gener de 1944

Aquest vespre he tornat a casa abatuda perquè sóc totalment conscient de la realitat. Hi ha moments en què sóc plenament conscient i aleshores em debato en un oceà sota un cel negre, sense claror. He tingut aquesta impressió molt sovint (recordo les batudes dels nens el febrer passat). Però ara és present tota l'estona, crec que aquest és l'estat normal, real, és a dir, la realitat tal com es mostra, i l'estat en el qual m'hauria de trobar sempre, si sempre fos conscient.

I què ha determinat aquesta nova crisi? Una simple col·lecció de fets que la meva consciència ha reunit, uns fets enmig de milers d'altres. Aquest matí, per exemple, he anat a la Sorbona; volia parlar amb la Josette sobre la meva traducció. (Ahir al vespre, mentre llegia Shelley em vaig deixar endur per l'entusiasme, aquest altre "jo" també existeix, és real i profund com l'altre, però té dret a existir?). El porter de l'Institut s'ha apropat i m'ha preguntat si no "estàvem preocupats", sempre el mateix, "algú" li havia dit que avisés els estudiants com jo perquè estiguéssim alerta. Què li podia respondre? Ho sé molt bé tot això; crec que és possible que em detinguin; fins i tot entenc molt bé que m'ho digui. Però, ara, després de dos anys, és molt feixuc.

Després, la conversa s'ha desviat i hem parlat sobre l'actualitat, en general. M'ha explicat que un estudiant italià l'altre dia li havia dit: "Senyor, he vist una cosa horrible!". "No m'estranya, tot és horrible avui dia", va respondre A. "He vist un camió alemany ple de cadàvers que ni tan sols havien tapat".

Sens dubte afusellats i dels quals ningú no en sabrà mai res.

Després he anat durant una hora al curs d'en Cazamian sobre Walter Scott. Un moment de respir. De la classe, he anat a l'Hospital dels Enfants-Malades per visitar els meus tres protegits. La senyora P. m'ha explicat els seus plans de venjança sanguinària per a aquells personatges covards i repulsius que denuncien i saquegen els apartaments dels detinguts (coneix un porter així).

Després de dinar, he anat a Neuilly per buscar dos nens i dur-los al carrer Julien-Lacroix.

El petit Schouker va ser detingut a Bordeus durant una batuda general: van detenir tots els jueus de Bordeus, a dos quarts d'una de la matinada. Esperen que arribi a Drancy per intentar alliberar-lo. Onze anys, tot sol, arrestat a dos quarts d'una del matí. És un gran perill per a la seguretat del Reich, aquest noi!

Fa quinze dies van (anar a) detenir el gran rabí de Bordeus. No hi era, i com a represàlia van detenir tots els vells i malalts de l'hospici. La directora de la UGIF, la senyoreta Ferreyra (jo veia sempre el seu nom quan estava als Serveis dels interns), s'ha suïcidat.

Ha arribat a Neuilly un nen de quatre anys, del qual només sabem el nom, que algú va donar a una parella de turcs "alliberada". És molt bonic, saltironeja per tot arreu, però no pot dir res de Drancy.

He trobat la senyora Bayer; m'ha explicat que a prop de casa seva van detenir unes famílies algerianes, i que els gendarmes francesos "havien anat a buscar els nens a l'escola" mentre vigilaven les mares i els familiars.

Penso en la família del Dr. Seidengart: avis, nora i néta de quatre anys, vivien uns al costat dels altres, el pare és presoner de guerra. Un dia van anar a detenir la família. La dona jove ha desaparegut, ningú no sap el que li ha passat, l'avi deportat. Després l'àvia i la néta. Quan torni el pare, tindrà sens dubte raons per tornar-se boig.

Berr, H. (2009) *Diari*. Barcelona. Anagrama – Empúries. Pàgs. 243-245.

Activitats

1. Investigueu i aporteu més dades de l'Hélène Berr.
2. L'original del diari de l'Hélène Berr està dipositat al *Memorial de la Shoah* de París. Entreu a la seva pàgina web i expliqueu que s'hi pot trobar.
3. Quina fou la situació de França un cop fou ocupada pel Tercer Reich.
4. Quin paper va jugar el camp de Drancy en l'Holocaust dels jueus francesos? Feu-ne una recerca.

COL-LABORACIONISME I RESISTÈNCIA DURANT LA SEGONA GUERRA MUNDIAL

Col·laboracionisme. El nou ordre Hitlerià instaurat als països ocupats durant la Segona Guerra Mundial va trobar una minoria de població autòctona que va donar el seu suport i ajuda al nazisme. El fenomen va ser tan extens que només a Polònia i la URSS, atesa la duresa de l'ocupació practicada, no hi ha constància de l'aparició de figures col·laboracionistes amb el nazisme.

El col·laboracionisme amb l'Eix podia ser tant actiu com passiu, al igual que podia donar-se tant a nivell institucional com individual. Els motius del col·laboracionisme són diversos: des del suport obert a la ideologia del nazisme, passant per la consideració del nazisme com un fet inevitable, el temor a la instauració d'un règim comunista i la interpretació del nazisme com una opció salvadora del sistema existent o el simple terror a la repressió.

El col·laboracionisme passiu es fa més difícil d'analitzar i forma part del complex engranatge d'una societat sotmesa a unes circumstàncies excepcionals. A nivell individual, el col·laboracionisme podia tenir una certa justificació pel règim de terror imposat pels nazis i feixistes de l'Eix ja que per a les capes populars era difícil no col·laborar i oposar-se al feixisme pel règim de terror que es donava als territoris ocupats. També hi haurà sectors de les societats ocupades que es beneficiaran de la dictadura nazi col·laborant conscientment a canvi de beneficis econòmics.

D'entre el col·laboracionisme d'Estat a Europa podem destacar dos casos que sobresurten per sobre dels altres: el règim noruec del comandant Vinkun Quisling i el règim de Vichy a França.

El millor exemple de col·laboracionisme oficial és la França de Vichy dirigida pel Mariscal Pétain i el primer ministre Laval. La França en mans dels nazis suposava un terç del territori francès, les colònies i la flota naval. Pétain tenia tot el poder dins del règim feixista francès. La Tercera República s'havia enfonsat, quedant reduïda a la resistència. Des de Vichy, Pétain atacarà a la democràcia liberal i justificarà l'ocupació nazi com una conseqüència dels errors dels demòcrates. Pétain defensarà la unitat nacional per sobre dels interessos partidistes i s'instaurarà el sistema de Treball Voluntari per satisfer les necessitats de guerra dels alemanys. El model de Vichy aprovarà una sèrie de lleis que possibilitaran la depuració dels jueus francesos als camps d'extermini nazis.

Resistència. En els països ocupats pel règim de terror nazi, a més del fenomen del col·laboracionisme, també va aparèixer la resistència, un moviment europeu de caràcter patriòtic caracteritzat pel rebuig a l'ocupació alemanya. La resistència europea contra els feixismes va tenir una activitat continuada gràcies al rol jugat per Gran Bretanya en la lluita anti-nazi. Londres esdevindrà la seu de la majoria dels governs exiliats (Polònia, França, Grècia, Països Baixos, etc). D'aquesta manera, la lluita europea tindrà una àmplia base moderada en la seva vessant més institucional.

La resistència interior a l'invasor feixista podia ser activa (mitjançant accions militars protagonitzades per les guerrilles) o passiva (mitjançant el boicot). La resistència passiva no suposava un enfrontament directe sinó la configuració de xarxes d'informació, proporció de recursos per a la guerrilla, ajuda als emboscats, objecció fiscal, etc. No té la transcendència de la resistència activa paramilitar, però també és important per a la supervivència de les guerrilles.

La resistència era numèricament molt limitada, tot i la mitificació que se'n ha fet posteriorment. Les fortes represàlies realitzades de forma arbitrària i indiscriminada pels nazi-feixistes crearan una gran sensació de por a ser reprimits que s'anirà estenent entre la població. La resistència, a més, va haver d'enfrontar-se amb el col·laboracionisme interior que donava suport –de forma activa o passiva– als ocupants nazis.

Els protagonistes de la resistència seran principalment cristians demòcrates, liberals, republicans, socialistes i comunistes. D'aquests grups, el sector que podia afrontar amb major èxit aquesta situació de lluita clandestina era el comunista perquè ja havia patit amb anterioritat la persecució i la vida política des de la il·legalitat. Les altres forces polítiques no havien patit aquesta situació abans de 1939.

La lluita contra els alemanys formava part d'un projecte polític que anava més enllà de la guerra. Paral·lelament a l'ocupació nazi hi haurà una important cooperació entre diferents sectors polítics que s'uniran conjunturalment per defensar la democràcia. Un cop aconseguida la victòria sobre el nazisme, els diferents projectes polítics s'enfrontaran per l'hegemonia política en una lluita marcada per la divisió del món en zones d'influència. Així, a Europa no hi haurà cap revolució político-social després de la guerra ja que els aliats controlaran tot el procés post bèl·lic.

Això només es va produir a l'Europa occidental, perquè a la zona central i oriental del continent, que van ser les zones més danyades per la guerra, l'hegemonia comunista entre les forces de resistència sumada a la crisi econòmica portaria a la configuració de les denominades Democràcies Populars com a encarnació de la resistència.

D'entre els països ocupats pels nazis a l'Europa de l'Est, Iugoslàvia va ser el lloc on la resistència va tenir més amplitud. En la direcció de l'oposició iugoslava a l'ocupació alemanya va acabar per imposar-se el comunista Josip Broz Tito al capdavant dels partisans, els grups civils armats. Així, el 1944, sota el lideratge de Tito, i abans de l'arribada de les forces d'alliberament de l'Exèrcit Roig, el país ja s'havia reunificat.

Moreno Cullell, V. "Col·laboracionisme i resistència durant la Segona Guerra Mundial" 24-3-2011

<http://blogs.sapiens.cat/socialsenxarxa/2011/03/24/col%C2%B7laboracionisme-i-resistencia-durant-la-segona-guerra-mundial/>

Activitats

1. Què vol dir *l'Eix*?
2. Quines causes portaven al col·laboracionisme amb els nazis?
3. Per què a Polònia i a la URSS no es va donar el col·laboracionisme?
4. Què fou el règim de Vichy?
5. Quin partit polític va destacar en la lluita de la resistència? Per què?
6. Investigueu sobre la lluita dels partisans iugoslaus.

CONTRACAMP: ASPECTES DIDÀCTICS PER AL PROFESSORAT

Elements de debat i relacions que es poden establir

1. L'Holocaust nazi.
2. La persecució dels jueus durant la Segona Guerra Mundial.
3. El col·laboracionisme en els països ocupats.
4. L'antisemitisme a Europa.
5. El feixisme: origen i conseqüències.
6. Els supervivents de l'Holocaust: silenci, memòria i remordiment.
7. La culpabilitat de les víctimes.

8. La memòria històrica: Fer present el passat.
9. La contribució del cinema i la literatura en el coneixement de l'Holocaust.

Objectius formatius

1. Conèixer l'extermini del poble jueu durant els anys de la Segona Guerra Mundial.
2. Aproximar-nos al coneixement del mecanisme de persecució de les víctimes: batudes, camps de trànsit, camps de concentració...
3. Reflexionar sobre els feixismes i les seves conseqüències.
4. Conèixer la situació d'Europa durant i al final de la Segona Guerra Mundial.
5. Aproximar-nos a la problemàtica dels supervivents de l'Holocaust.
6. Analitzar les característiques cinematogràfiques de La clau de la Sarah.
7. Aproximar-se a l'estudi, a la crítica i l'anàlisi d'obres cinematogràfiques.

Criteris d'avaluació

1. Visionat atent, correcte i respectuós del film.
2. Respondre adequadament a les qüestions de comprensió i de llenguatge i tècniques audiovisuals de forma reflexiva i interessada.
3. Capacitat per relacionar i entendre les diferents temàtiques plantejades en el film.
4. Identificar els temes i subtemes del film.
5. Lectura dels textos de la proposta didàctica i realització adequada de les activitats.
6. Participació activa en els debats que es puguin suscitar.
7. Expressió escrita i oral correcta de les activitats proposades.